

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ పురుషసూక్తం ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ పురుషసూక్తం ॥

॥ హరిః ఓ(4)ం ॥

సహస్ర శీర్షా పురుషః |

సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ |

స భూమిం విశ్వతో వృత్వా |

అత్యతిష్ఠద్దశాంగులం |

పురుష ఏవేదగ్ం సర్వం |

యద్భూతం యచ్ఛ భవ్యం |

ఉతామృతత్వస్యేశానః |

యదన్నేనాతిరోహతి |

ఏతావానస్య మహిమా |

అతో జ్యాయాగ్శ్చ పూరుషః ॥ 1 ॥

పాదోఽస్య విశ్వా భూతాని |

త్రిపాదస్యాంబుతం దివి |

త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః |

పాదోఽస్యేహాభవాత్పునః |

తతో విష్వంవ్యక్రామత్ |

సా॒శనా॒నశనే॑ అభి॑ |
 తస్మా॑ద్వి॒రాడ॑జాయత |
 విరాజో॑ అధి పూ॒రుషః॑ |
 స జాతో॑ అత్య॒రిచ్యత॑ |
 పశ్చాద్భూ॑మిమథో పు॒రః || 2 ||

యత్పు॑రుషే॒ణ హవి॑షా |
 దే॒వా య॑జ్ఞమతన్వత |
 వసంతో॑ అస్యా॒సీదా॑జ్యం |
 గ్రీ॒ష్మ ఇ॒ధ్మశ్శ॒రద్ధ॒విః |
 సప్తా॑స్యాసన్పరిధయః |
 త్రిస్స॒ప్త స॒మిధః॑ కృతాః |
 దే॒వా య॑ద్యజ్ఞం తన్వా॒నాః |
 అబ॑ధ్నన్పు॒రుషం॑ పశుం |
 తం య॑జ్ఞం బర్హి॒షి ప్రా॑క్షన్ |
 పు॒రుషం॑ జాతమగ్రతః || 3 ||

తేన॑ దే॒వా అయ॑జంత |
 సా॒ధ్యా ఋ॑షయశ్చ యే |
 తస్మా॑ద్ద్యజ్ఞాధ్వ॒ర్వహ॑తః |
 సంభృ॑తం పృషదాజ్యం |
 పశూ॑గ్స్తాగ్శ్చక్రే వాయ॒వ్యాన్ |

ఆర॒ణ్యా॒న్యాం॒యాశ్చ॒ యే॒ |
 తస్మా॑ద్య॒జ్ఞాధ్వు॑ర్వహు॒తః |
 ఋ॒చస్సా॑మా॒ని జ॒జ్ఞిరే॑ |
 ఛం॒దాగ్ం॑సి జ॒జ్ఞిరే॑ తస్మా॒త్ |
 య॒జుస్త॑స్మాద॒జాయ॑త || 4 ||

తస్మా॑ద॒శ్వా అ॒జాయ॑ంత |
 యే॒ కే చో॑భయా॒దతః॑ |
 గా॒వో హ జ॒జ్ఞిరే॑ తస్మా॒త్ |
 తస్మా॑జ్ఞా॒తా అ॒జావ॑యః |
 యత్పు॑రు॒షం వ్య॑దధుః |
 కతి॑ధా వ్య॒కల్ప॑యన్ |
 ముఖం॑ కి॒మస్య॑ కౌ బా॒హూ |
 కా॒వూరూ॑ పాదా॒వృచ్యే॑తే |
 బ్రా॒హ్మణో॑ఽస్య ముఖ॑మా॒సీత్ |
 బా॒హూ రా॒జన్యః॑ కృ॒తః || 5 ||

ఊ॒రూ తద॑స్య య॒ద్వైశ్యః॑ |
 ప॒ద్భ్యాగ్ం శూ॒ద్రో అ॒జాయ॑త |
 చంద్ర॑మా మన॒సో జా॒తః |
 చక్షో॑స్సూ॒ర్యో అ॒జాయ॑త |
 ముఖా॑దింద్ర॒శ్చాగ్ని॑శ్చ |

ప్రా॒ణా॒ద్వా॒యు॒ర॒జాయ॑త |
 నా॒భ్యా॑ ఆ॒సీ॒దం॑త॒రిక్ష॑ం |
 శీ॒ర్షో ద్యౌ॑స్స॒మవ॑ర్తత |
 ప॒ద్భ్యాం భూ॑మి॒ర్దిశ॑శ్శో॒త్రాత్ |
 తథా॑ లో॒కాగ్ం అ॑క॒ల్ప॒యన్ || 6 ||

వే॒దా॒హమే॑తం పు॒రుషం॑ మ॒హాంతం॑ |
 ఆ॒ది॒త్యవ॑ర్ణం తమ॒సస్తు॑ పా॒రే |
 స॒ర్వా॒ణి రూ॒పా॒ణి వి॒చి॒త్య ధీ॑రః |
 నా॒మాని॑ కృ॒త్వాఽభి॑వదన్ యదా॒స్తే |
 ధా॒తా పు॒రస్తా॑ద్య॒ముదా॑జహార |
 శ॒క్రః ప్ర॒వి॒ద్వాస్ప్రది॑శశ్చ॒తస్రః॑ |
 తమే॑వం వి॒ద్వానం॒బుత॑ ఇహ భ॒వతి |
 నా॒న్యః పం॒థా అ॒యనా॑య విద్యతే |
 య॒జ్ఞేన॑ య॒జ్ఞమ॑య॒జంత॑ దే॒వాః |
 తాని॑ ధ॒ర్మాణి॑ ప్ర॒థమా॑న్యాసన్ |
 తే హా నా॑కం మ॒హిమా॑నస్స॒చంతే॑ |
 యత్ర॑ పూ॒ర్వే సా॒ధ్యాస్స॑ంతి దే॒వాః || 7 ||

అ॒ద్భ్యస్సం॑భూ॒తః పృ॒థి॒వ్యై రసా॑చ్ఛ |
 వి॒శ్వక॑ర్మణస్స॒మవ॑ర్తతాధి |
 తస్య॑ త్వష్టా వి॒దధ॑ద్రూపమేతి |

తత్పురుషస్య విశ్వమాజానమగ్రే |
 వేదాహమేతం పురుషం మహాంతం |
 ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్ |
 తమేవం విద్వానంబుత ఇహ భవతి |
 నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ |
 ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అంతః |
 అజాయమానో బహుధా విజాయతే || 8 ||

తస్య ధీరాః పరిజానంతి యోనిం |
 మరీచీనాం పదమిచ్ఛంతి వేధసః |
 యో దేవేభ్య ఆతపతి |
 యో దేవానాం పురోహితః |
 పూర్వో యో దేవేభ్యో జాతః |
 నమో రుచాయ బ్రాహ్మయే |
 రుచం బ్రాహ్మం జనయంతః |
 దేవా అగ్రే తదబ్రువన్ |
 యస్త్వైవం బ్రాహ్మణో విద్యాత్ |
 తస్య దేవా అసన్వశే || 9 ||

హ్రీశ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పత్వ్యౌ |
 అహోరాత్రే పార్శ్వౌ |
 నక్షత్రాణి రూపం |

అశ్వి॒నౌ వ్యా॒త్తం॑ |
ఇ॒ష్టం మ॑నిషాణ |
అ॒ముం మ॑నిషాణ |
స॒ర్వం మ॑నిషాణ || 10 ||

|| ఇతి పురుషసూక్తం సమాప్తం ||